

7. Личков В. И. Научные идеи и творчество последних лет жизни В. И. Вернадского // Воспоминания о В. И. Вернадском. – М.: Изд-во АН СССР, 1963. – С.124–151

8. Леонова Л. С. «Я не могу уйти в одну науку...». Общественно-политические взгляды В. И. Вернадского / Л. С. Леонова. – Санкт-Петербург: Алтейя, 2000. – 400 с.

9. Пространство и время в неживой и живой природе // Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста. – М.: Наука, 1988. – С.210–381.

10. Страницы автобиографии В. И. Вернадского. – М.: Наука, 1981. – 349 с.

11. Яншин А. Л., Яншина Ф. Т. Значение научного наследия В. И. Вернадского для современности // Научное и социальное значение деятельности В. И. Вернадского: Сбор. науч. тр. / Под ред. акад. А. Л. Яншина. – Л.: Наука, 1989. – 416 с.

References

1. Vernadskij V. I. Ocherki i rechi. – Pg.: Nauch. him.–teh. izd.–vo, 1922. – Вып.1. – 159 s.

2. Vernadskij V. I. Nauchnaja mysl' kak planetarnoe javlenie. – S.118. Elektronne vydannja. – Rozd. 4. p.94.

3. Vergunov V. A. Istorija ukrai'ns'koi' nauky na mezhi tysjacholit': zb. nauk. pr. / Vergunov V. A.; Dnipropetr. nac. un–t, Derzh. nauk. s.–g. b–ka Ukr. akad. agrar. nauk, AN Vysshoi' shk. Ukrai'ny; vidp. red. O. Ja. Pylpuchuk. – 2006. – Вып.26. – С.25–52.

4. Golubec' M. A. Kil'ka postulatov akademika V. I. Vernad'skogo jak zapovit vsesvitn'omu ljudstvu na XXI stolittja (z pogljadu ekologa) / M. A. Golubec' // Visnyk Nacional'noi' akademii' nauk Ukrai'ny. – K., 2012. – Вып.10. – С.12–25.

5. Zagorodnij A. G. V. I. Vernad'skij – vchenyj, myslitel', organizator nauky / A. G. Zagorodnij, S. V. Volkov, O. S. Onyshhenko, V. M. Shestopalov // Volodymyr Ivanovych Vernad'skij i Ukrai'na. T.1, kn.1: Volodymyr Ivanovych Vernad'skij. Naukovo–organizacijna dijalt'nist' (1918–1921) / NAN Ukrai'ny, Komis. NAN Ukrai'ny z nauk. spadshhyny akad. V. I. Vernad'skogo, Nac. b–ka Ukrai'ny imeni V. I. Vernad'skogo, In–t istorii' Ukrai'ny; ukklad.: O. S. Onyshhenko, L. A. Dubrovina, S. M. Kirzhajev [ta in.]. – K., 2011. – С.21–122.

6. Kyrylenko I. G. Globalizacija Noosfery & Perspektivy Ukrai'ny / Ivan Kyrylenko. – Vinnycja: «Nilan–LTD», 2014. – 464 s.

7. Lichkov B. L. Nauchnye idei i tvorcestvo poslednih let zhizni V. I. Vernadskogo // Vospominanija o V. I. Vernadskom. – M.: Izd.–vo AN SSSR, 1963. – С.124–151

8. Leonova L. S. «Ja ne mogu utji v odnu nauku...». Obshhestvenno–politicheskie vzgljady V. I. Vernadskogo / L. S. Leonova. – Sankt–Peterburg: Alteja, 2000. – 400 s.

9. Prostranstvo i vremja v nezhyvoj i zhivoj prirode // Vernadskij V. I. Filosofskie mysli naturalista. – M.: Nauka, 1988. – С.210–381.

10. Stranicy avtobiografii V. I. Vernadskogo. – M.: Nauka, 1981. – 349 s.

11. Janshin A. L., Janshina F. T. Znachenie nauchnogo nasledija V. I. Vernadskogo dlja sovremennosti // Nauchnoe i social'noe znachenie dejatel'nosti V. I. Vernadskogo: Sbor. nauch. tr. / Pod red. akad. A. L. Janshina. – L.: Nauka, 1989. – 416 s.

Chernova N. F., graduate student of the National Scientific Agricultural Library of The National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (NAAU) (Ukraine, Kyiv), nhernova@gmail.com

Formation of the person of V. I. Vernadsky as a great scientist, and his main areas of research

The steep and harsh turns of history, radical and sensitive transformation from time to time to test the power of society, nation, nations and entire states, forcing them to seek an objective search for the truth in their memorable leaks. Ukraine in this respect not only no exception, and in the midst of dramatic global processes.

Consequently, the proposed study on the dynamics of personality Vernadsky as a great scientist, that definitely happened in the first place in the Ukrainian territory – vivid evidence that we are on the right track, we are proud of who and whom to follow.

Keywords: Ukrainian environment programmed, the unity of the biosphere and humanity breakthrough, revolutionary scientific discoveries, the extent of natural geological phenomena, mind, prophecy.

Чернова Н. Ф., аспірантка, Національна наука сільськогосподарська бібліотека НААН (Україна, Київ), nhernova@gmail.com

Становление личности В. И. Вернадского, как великого ученого, и основные направления его научных исследований

Крутые и суровые повороты истории, радикальные и чувствительные трансформации время от времени испытывают на прочность общества, нации, народы и целые государства, объективно заставляя их обращаться

в поисках истины к своим незапамятным истокам. Украина в этом отношении не просто не исключение, а в эпицентре мировых драматических процессов.

Итак, предложенная динамика исследования о становлении личности В. И. Вернадского, как большого ученого, что однозначно происходил и в первую очередь на украинской территории – яркое свидетельство того, что мы на правильном пути, нам есть кем гордиться и кому подражать.

Ключевые слова: украинская среда, запрограммированность, единство биосферы и человечества, разрывными, революционными научными открытиями, масштабы природных геологических явлений, Ум, пророчества.

* * *

УДК 101:37

Захарина М. І., асистент кафедри соціальної роботи, Чернігівський національний технологічний університет (Україна, Чернігів), mzzz08@mail.ru

Духовний зміст патріотичного виховання на матеріалах праць В. В. Зеньковського

Розглядається духовний зміст національно-патріотичного виховання у творах В. В. Зеньковського. На основі ретроспективного аналізу філософсько-педагогічної творчості вченого розглянуто його основні погляди на питання національного виховання з позиції християнства. Розглянуто основні інститути виховання дитини в патріотичному руслі. Проаналізовано погляди мислителя на психологічні особливості дітей в умовах еміграції, а також вплив духовності на становлення особистості.

Ключові слова: патріотичне виховання, духовність, В. В. Зеньковський, національне виховання, молодь.

Як відомо, Україна останні роки переживає гостру кризу. І це стосується не тільки соціально-економічних питань, проблем державотворення, а і сфери духовного характеру. В Україні триває військове протистояння, внаслідок якого гинуть люди, знищується виробничий потенціал, і всі інші питання відсунути на інший план. Українська держава бореться за свій ідеал етнодержавної незалежності. Незалежності від інших культур та нав'язаного менталітету. Все більше молоді починає усвідомлювати значення слів: нація, національність, батьківщина, свобода. Молодь в Україні, на подив інших країн, зайняла активну життєву позицію і висловила своє відношення до сьогодення. Все більше звучать слова «патріот», «патріотичне виховання», «національна ідея». Стає зрозумілим, що без існуючих універсальних моральних і патріотичних цінностей, таких як чесність, совість, свобода, патріотизм не можна вирішити ситуацію у країні. Отже, існуюча проблема патріотизму це не тільки сфера філософії чи педагогіки, це особлива сфера національної безпеки.

Багато дослідників минулого і сьогодення звертались до теми патріотичного виховання та наголошували на його необхідності для українського народу. Тому вважаємо за необхідне звернутися до історичних літературних джерел та виокремити одного представника релігійно-філософського напрямку Василя Васильовича Зеньковського. В його працях були сформовані ідеї та питання філософсько-педагогічного виховання, які і досі не втратили своєї актуальності. Серед основних можна назвати: питання національної ідентичності, діалог поколінь, виховання молоді з урахуванням духовних, етичних цінностей, свободи особистості.

Метою статті є розкрити зміст основних положень духовних засад патріотичного виховання у творчості В. В. Зеньковського.

Отже, що ж таке патріотизм. Академічний тлумачний словник вказує: Патріотизм – любов до своєї батьківщини,

відданість своєму народові, готовність для них на жертви й подвиги [2].

Політологи визначають патріотизм як суспільний і моральний принцип, який характеризує ставлення людей до своєї країни та проявляється у певному способі дій і складному комплексі суспільних почуттів, що узагальнено називається любов'ю до своєї батьківщини. Це соціально-політичне явище, якому притаманні природні витoki, власна внутрішня структура, що в процесі суспільного розвитку наповнювалася різним соціальним, національним і класовим змістом.

Енциклопедія політичної думки так трактує це поняття: Патріотизм – любов до батьківщини, яка включає в себе готовність постати на її захист та діяти в її інтересах [3].

Новітній онлайн-словник української мови (2013) вказує на наявність так званого ура-патріотизму. Що означає – показний, галасливий, хибний патріотизм; патріотизм радше на словах ніж на вчинках. Таким чином, можна стверджувати, що істинний патріотизм, повинен проявлятися у дії, особливо в час війни [2].

До теми патріотичного виховання звертались такі дослідники як: Г. Ващенко, В. Сухомлинський, С. Русова, К. Ушинського та багато інших представників української інтелігенції. Серед сучасників зміст українського патріотизму вивчали П. Кононенко, Ю. Руденко, М. Стельмахович, П. Щербань. Але вважаємо за необхідне до цієї плеяди видатних педагогів додати менш відоме ім'я педагога, філософа, психолога, богослова Василя Васильовича Зеньковського та дати роз'яснення, як він розумів значення патріотизму та національно-патріотичного виховання.

В. В. Зеньковській (1881–1962) народився в м. Проскурові (нині Хмельницький) в сім'ї педагогів. Навчався і деякий час працював в Києві. А в 1918 р. п'ять місяців займав пост міністра культури та віросповідань в уряді гетьмана П. П. Скоропадського і члена Ради міністрів Української держави. Де намагався реформувати систему управління Св. Синоду Російської імперії в Україні та спрямовував свої зусилля на розвиток національної культури як необхідного чинника для становлення Української держави. Після революції йому довелося емігрувати за кордон. Де він видає більшість філософсько-педагогічних праць, які були присвячені становленню дитячої особистості. Найбільш значні з них: «Про педагогічний інтелектуалізм» (Російська школа за кордоном. Прага, 1923); «Передумови будівництва нової школи» (Бюлетень Педагогічного бюро у справах середньої і нижчої російської школи закордоном. Прага, 1923. №2); «Психологія дитинства» (Лейпциг, 1924); «Педагогіка і психологія» (Російська школа за кордоном, 1924); «Виховні проблеми в школі» (Бюлетень Педагогічного бюро у справах середньої і нижчої російської школи закордоном, 1925. №9); «Дитяча душа в наші дні» (Прага, 1925); «Про психології сучасної молоді» (1927); «Проблема шкільного виховання в еміграції» (Російська школа за кордоном, – 1929, – кн. 32); «Бесіди з юнацтвом про питання статі» (Париж, 1929); «Про національне виховання» (Бюлетень Релігійно-педагогічного кабінету, – 1929); «Проблеми виховання в світлі християнської антропології. Частина 1. Загальні принципи» (Париж, 1934); «На порозі зрілості» (Париж, 1955); «Апологетика» (Париж, 1957); «Російська педагогіка в ХХ столітті» (Париж, 1960); «Основи християнської філософії» (Франкфурт-на-Майні, 1961–1964).

Його погляди на виховання відрізнялись релігійно-філософським підходом до кожної особистості. Взагалі центральною темою його творів завжди виступала особистість у її цілісності, особливо особистість дитини. Він наголошував на тому, що принцип індивідуальності повинен стати корінним принципом педагогіки. Ці думки він виразив у публікації «Принцип індивідуальності у психології та педагогіці» (1911 р.). В іншій праці, «Соціальне виховання, його задачі та шляхи» (1918 р.) він розглянув аспекти соціального виховання дитини, в тому числі і духовне виховання. Ще один сформульований вченим принцип, принцип особистої орієнтації виховання вимагає від вчителів визнання і поваги до дитячої індивідуальності, через розкриття даних дитини талантів та можливості творчого розвитку особистості.

Ще одним важливим принципом, в працях Зеньковського, був принцип виховання дитини в світі духовності. За допомогою нього процес виховання повинен просвітити та освітити душу учня. А також сформувати цілісну особистість на основі основних моральних цінностей – Добра, краси, гідності та свободи.

Актуально звучать ці принципи в наш час. Як вважає І. Предборська «Масова культура породжує відчуження людини від самої себе – відсутня саморефлексія, зв'язок із моральним обов'язком та соціальною відповідальністю, що в кінцевому рахунку зумовило екзистенційну ситуацію людства» [13, с. 8].

Основне завдання соціального виховання Зеньковській вбачав у розвитку соціальної активності, здатності підніматися над особистими, егоїстичними задумами, оскільки «людина ніколи не може досягнути ідеалу поза суспільством» [8, с. 30].

Також особливу увагу він зосереджував на національному вихованні кожної дитини, тому що «воно має залучати людину до історичної роботи її країни, розвивати усвідомлення її обов'язку перед своєю батьківщиною» [8, с. 32]. Питання національного виховання він розглянув у своїй публікації «Національне питання в світі християнства». Його інтерпретація любові до Батьківщини звучить наче вірш. Можливо це пов'язано з тим, що йому довелося покинути її після подій пов'язаних з революцією в Росії. І в зв'язку з цим, йому довелося до самої смерті жити і працювати за кордоном. «У народів є своя дивна доля – одним дано вирости до історичного буття, іншим не дано – вони стоять тільки на межі історичного буття. Це є джерелом болісних переживань для цілого ряду народів – по відношенню до них зазвичай відкидається право на реальне, національне буття. Така наприклад доля українців» [8, с. 341].

Вчений вважав, що любов до свого народу, своєї Батьківщини виростає з надр душі кожної особистості, «– і в цьому національному еросі особистість відривається від егоїзму, від заглибленості в своє маленьке життя, починає жити більш глибоким і творчим життям» [8, с. 342].

В героїзмі і самопожертві він вбачав необхідні поштовхи душі, які стоять перед душею, окриляють її, запалюють її натхненням.

Схожі думки висловлював ще один видатний педагог В. О. Сухомлинський. Він писав «Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає,

робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується» [14].

Григорій Ващенко в своєму творі «Виховання волі і характеру» закликав виховувати у молоді любов до України і вважав це одним із найважливіших завдань нашої школи і нашого суспільства [6].

Можна вважати, що тема патріотичного виховання була актуальною для України у всі часи.

За Зеньковським, національно-патріотичне виховання повинно включати утвердження у молоді національної самосвідомості й гідності, щоб у молоді звучав «категоричний імператив» для того, щоб присвятити себе служінню Батьківщини. «Служіння батьківщині є здорове творче ядро національної свідомості – поза цього неминуче виникає, дурний і безвідповідальний, уявний, лукавий романтизм» [8, с. 379].

Основною задачею національного виховання повинно бути можливість пробуджувати «національний ерос» та за його допомогою служити Батьківщині.

У своїй книзі «Діти еміграції» (1925) філософ провів аналіз творів дітей з емігрантських гімназій на тему «Що я пам'ятаю про Росію». Розмірковуючи над творами, В. В. Зеньковській намічає три основні напрямки виховної діяльності для школи. По-перше, необхідно розвивати творчі сили дитини, другим завданням є, необхідність пробудження і стимулювання емоційної сфери. Та по-третє, і найголовніше, застосовувати релігійне виховання, за допомогою якого, на переконання філософа, розкриється і розквітне духовне життя молоді.

Саме за допомогою православ'я він вбачав унікальний засіб порятунку постраждалих дитячих душ. Ці завдання актуальні і в наш переломний час. Адже в Україні також є діти, які бачили війну, які втратили своє житло, своє місто, своїх родичів.

Зеньковській в творі «Основи релігійної педагогіки» пише: «Християнська постановка національного питання починається там, де, увійшовши в глиб історичного національного буття, ми переживаємо його правду, священний зміст народності, але разом приймаємо і гріхи народу, визнаємо себе винними за все що сталося в історії з нацією» [8, с. 344].

Отже, можна вважати, що становлення національної самосвідомості можливе лише якщо кожен з нас буде знати і поважати історію своєї нації, своєї Батьківщини. Особливо це важливо в умовах сьогодення. І як зазначає В. Кремень: «Патріотичне виховання не тільки важливе для формування почуттів приналежності до нації, держави, а й має суто прикладний характер, бо веде до національного згуртування, а отже – до ефективнішого відстоювання національних інтересів у відносинах із іншими державами, що надзвичайно актуально, і, врешті-решт, до заможнішого життя громадян» [11].

За останні роки в країні активізувались зусилля органів державної влади та управління у сфері національного та патріотичного виховання. У 1996 р. було розроблено Концепцію національної системи виховання. З квітня 2006 при Апараті Ради національної безпеки і оборони створено робочу групу з питань патріотичного виховання молоді, яка ініціює розробку загальнодержавної концепції патріотичного виховання молодих людей. Вона включає провідних спеціалістів державних органів України, зокрема, Мінмолоді та Міносвіти, представників громадських, у тому числі

молодіжних організацій та творчої інтелігенції, відомих науковців. Також до роботи групи залучено широкий загал вітчизняних теоретиків та практиків, які працюють у сфері виховання молоді.

У 2009 р. було розроблено Концепцію національно-патріотичного виховання, у 2012 р. – Концепцію Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013–2017 рр. Однак ці документи не були реалізовані. Та вже 26 березня 2015 року Міністерство освіти і науки України затвердило Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015–2019 рр. Як вказано у Концепції, національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна система і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у вихованців високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [5].

Концепцією передбачено декілька етапів впровадження національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Зокрема, у 2015 році планується створити нормативно-правове підґрунтя та інформаційно-методичне забезпечення для здійснення національно-патріотичного виховання. Також буде створено Центр патріотичного виховання, що функціонуватиме у підпорядкуванні МОН та інформаційний ресурс, присвячений національно-патріотичній тематиці.

На другому етапі (2016–2017 рр.) передбачається: розроблення програм, навчально-методичних посібників з предметів гуманітарно-соціального спрямування для дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та вищих освітніх закладів, спрямованих на патріотичне виховання дітей та молоді; підготовка та видання науково-методичних посібників і методичних рекомендацій з організації виховних заходів, роботи клубів, центрів патріотичного виховання.

Упродовж 2018–2019 років має бути проведений моніторинг системи патріотичного виховання дітей та молоді за допомогою соціологічних опитувань, анкетування, психологічного тестування. Також планується провести науково-методичні конференції, створити банк педагогічного досвіду, провести корекцію навчально-виховних впливів з урахуванням результатів моніторингу [5].

Хочеться вважати, що ці зусилля будуть не тільки на теоретичному рівні, а й на практиці реалізовані. Для цього необхідно починати з сім'ї. Адже саме сім'я є первинною ланкою виховання дитини.

Шкільні заклади також є особливим ланкою виховання і не відстаючи від часу почали вводити в свої заняття уроки присвячені патріотичному вихованню. Зеньковський наголошував на особливій місії школи. Школа повинна служити цілям відновлення цілісного життя, саме через школу відбувається преображення життя дитини. Він писав: «Загальна задача виховання в тому і полягає, щоб допомогти молоді знайти самих себе, опанувати тими силами, якими користується наш час, надихнути тим ідеалом, в ім'я якого повинно перетворювати життя».

Отже, саме школа повинна стати органом виховання дитини в патріотичному руслі.

Висновки. Становлення національної самосвідомості неможливе без національно-патріотичного виховання.

Громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого державотворення і національного піднесення. Пріоритетним завданням суспільного розвитку є визначення нової стратегії національно-патріотичного виховання як імперативу діяльності держави та суспільства, що в значній мірі впливатиме на параметри розвитку Української держави.

Пробудження в Україні громадянської і громадської ініціативи, розповсюдження волонтерської діяльності відбуваються на тлі сплеску інтересу і прояву патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу. З іншого боку, і про це вказує зокрема В. Зеньковський, Україна має древню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді.

В цих умовах патріотичне виховання має бути наскрізним: від дошкільного закладу – до освіти безпосередньо на виробництві. Патріотичне виховання має закласти підвалини для формування свідомості нинішніх і майбутніх поколінь. В цій роботі слід використовувати прогресивні ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін.

В основу системи національно-патріотичного виховання має бути покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української політичної нації.

Список використаних джерел

1. Державна національна програма «Освіта». – К.: Райдуга, 1994.
2. Академічний тлумачний словник (1970–1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/patriotyizm>.
3. Новітній онлайн-словник української мови (2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/f/ura-patriotyizm>
4. Енциклопедія політичної думки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovo.org.ua/40/53407/261250.html>
5. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015–2019 рр.
6. Ващенко Г. Виховний ідеал / Ващенко Г. – Полтава, 1994.
7. Вишневецький О. Національно-духовне відродження в українській школі / Вишневецький О. – Трускавець, 1992.
8. Зеньковский В. В. Педагогические сочинения / Зеньковский В. В. / сост. Е. Г. Осовский, О. Е. Осовский. – Саранск: Красный Октябрь, 2003. – 808 с.
9. Зеньковский В. В. Проблемы воспитания в свете христианской антропологии / Зеньковский В. В. – М.: Школа-Пресс, 1996.
10. Зеньковский В. В. Психология детства / Зеньковский В. В. – М.: Школа-Пресс, 1996.
11. Кремень В. Якісна освіта: вимоги XXI століття / Кремень В. // «Дзеркало тижня. Україна». – №24. – 23 червня 2006.
12. Кузь В. Г. Основи національного виховання / В. Г. Кузь, Ю. Д. Руденко, З. О. Сергійчик. – К.: Центр, 1993.
13. Предборська І. Філософсько-освітні ідеї В. Зеньковського в контексті сучасних педагогічних концепцій. Філософська думка на Поділлі: збірник наукових праць: присвячений 130-річчю з дня народження В. В. Зеньковського / [ред. кол.: І. М. Предборська (наук. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. – 120 с.

14. Сухомлинський В. О. Як виховувати справжню людину / Сухомлинський В. О. // Вибр. твори: В 5-ти. – К.: Рад. школа, 1976. – Т.2. – С.158–416.

References

1. Derzhavna natsionalna prohrama «Osvita». – K.: Raiduha, 1994.
2. Akademichnyi tлумachnyi slovnyk (1970–1980) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://sum.in.ua/s/patriotyizm>.
3. Novitniy onlainoviy slovnyk ukrainskoi movy (2013) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://sum.in.ua/f/ura-patriotyizm>
4. Entsyklopediia politychnoi dumky [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://slovo.org.ua/40/53407/261250.html>
5. Kontsepsiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi na 2015–2019 rr.
6. Vashchenko H. Vykhovnyi ideal / Vashchenko H. – Poltava, 1994.
7. Vyshnevskiy O. Natsionalno-dukhovne vidrodzhennia v ukrainskii shkoli / Vyshnevskiy O. – Truskavets, 1992.
8. Zen'kovskij V. V. Pedagogicheskie sochinenija / Zen'kovskij V. V. / sost. E. G. Osovskij, O. E. Osovskij. – Saransk: Krasnyj Oktjabr', 2003. – 808 s.
9. Zen'kovskij V. V. Problemy vospitanija v svete hristianskoj antropologii / Zen'kovskij V. V. – M.: Shkola-Press, 1996.
10. Zen'kovskij V. V. Psihologija detstva / Zen'kovskij V. V. – M.: Shkola-Press, 1996.
11. Kremen V. Yakisna osvita: vymohy XXI stolittia / Kremen V. // «Dzerkalo tyzhnia. Ukraina». – №24. – 23 chervnia 2006.
12. Kuz V. H. Osnovy natsionalnoho vykhovannia / V. H. Kuz, Ju. D. Rudenko, Z. O. Serhiichyk. – K.: Tsent, 1993.
13. Predborska I. Filosofs'ko-osvitni ideji V. Zenkovskoho v konteksti suchasnykh pedahohichnykh kontseptsii. Filosofska dumka na Podilli: zbirnyk naukovykh prats: prysviacheniy 130-richchiu z dnia narodzhennia V. V. Zenkovskoho / [red. kol.: I. M. Predborska (nauk. red.) ta in.]. – Kam'ianets-Podilskiy: Kam'ianets-Podilskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka, 2011. – 120 s.
14. Sukhomlynskyi V. O. Yak vykhovuvaty spravzhniu liudynu / Sukhomlynskyi V. O. // Vybr. tvory: V 5-ty. – K.: Rad. shkola, 1976. – T.2. – S.158–416.

Zaharina M. I., Assistant of the Department of Social Work, Chernihiv National Technological University (Ukraine, Chernigov), mzzz08@mail.ru

The spiritual content of patriotic education on materials works V. V. Zenkovsky

In the article the spiritual sense of national-patriotic education in the works of V. V. Zenkovsky. Based on a retrospective analysis of philosophical and pedagogical creativity of the scientist discussed his views on major issues of national education from the perspective of Christianity. The main institutions of education of the child in a patriotic way. The analysis looks thinker to the psychological characteristics of children in exile, and the impact of spirituality on identity formation.

Keywords: patriotic education, spirituality, V. V. Zenkovsky, national education, youth.

Zaharina M. I., ассистент кафедры социальной работы, Черниговский национальный технологический университет (Украина, Чернигов), mzzz08@mail.ru

Духовный смысл патриотического воспитания на примере трудов В. В. Зеньковського

Рассматривается духовное содержание национально-патриотического воспитания в произведениях В. В. Зеньковського. На основе ретроспективного анализа философско-педагогического творчества ученого рассмотрены его основные взгляды на вопросы национального воспитания с позиции христианства. Рассмотрены основные институты воспитания ребенка в патриотическом русле. Проанализированы взгляды мыслителя на психологические особенности детей в условиях эмиграции, а также влияние духовности на становление личности.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, духовность, В. В. Зеньковский, национальное воспитание, молодежь.
